

ГОРОДОУ ЯГАЙЛОУСЬКИЙ

1940

СЕКЦІЯ
МИСТЦІВ, ПИСЬМЕННИКІВ ТА ЖУРНАЛІСТІВ
УНО В ПРАЗІ

м а с н а с к л а д і :

1. П о г р у д д я в о ж д і в т а Г о л . О т а м а н а С .
П е т л ю р и з т е р р а к о т и , в и с о т а 18 ц м .

Ц і н а з а 1 ш т . 10 Р М .

2. П о р т р е т и в о ж д і в , Г о л . О т а м а н а С . П е т л ю р и ,
С в я т о с л а в а Х о р о б р о г о , П о л я г л и х Г е р о ї в :

3. К о с с а к а , О . Б а с а р а б о в о ї , Д . Д а н и л ь ш и н а ,
В . Б і л а с а . В е л и ч и н а : 35 — 25 , 32 — 33 ц м .

Ц і н а з а п р и м і р н и к 1 Р М .

3. Ш к і л ь н і с т і н н і г а с л а з г а р н о ю о з д о б о ю .

Ц і н а з а 12 ш т у к 2 Р М .

4. Л и с т і в к и : ш к і л ь н і ; м у ж і в у к р а ї н с ь к о ї і с т о р і ї ;
Г е р о ї в Г о р о д к а .

Ц і н а з а ш т . 0.10 Р М .

5. К н и ж к и : В . М - в : «Г о р о д о к Я г а й л о н с ь к и й » ,
ц і н а 0.50 Р М ; О . О л ь ж и ч : «В е ж і » , ц і н а
0.60 Р М ; З б і р н и к У к р а ї н с ь к о г о Н а у к о в о г о
І н с т и т у т у в А м е р и ц і . Ц і н а 5 Р М .

6. І н ш і в и д а н н я . Н а б а ж а н н я в и с и л а ю т ь с я к а т а л о г и .

К н и г а р н я м і к о л ь п о р т е р а м д а е т ь с я о п у с т .

В с і з а м о в л е н н я а д р е с у в а т и :

UNO, Praha III., Josefská 2/II., Protektorat,
з допискою: «Бібл.»

Г р о ш і п е р е с и л а т и :

в П р о т е к т о р а т і т а Н і м е ч ч и н і н а в и щ е н о д а н у а д р е с у
а б о з а л у ч е н и м и с к л а д а н к а м и ;

в Г е н е р а л - Г у б е р н а т о р с т в і н а :

Ukrainbank, Krakau, Gertrudestrasse 12/II,
з допискою «Виховна Бібліотека», Конто ч. 121,
а б о с к л а д а н к а м и У к р а ї н б а н к у з т і с ю ж д о п и с к о ю .

В. М-к

ГОРОДОК ЯГАЙЛОНСЬКИЙ

ПРАГА 1940

СЕКЦІЯ МИСТЦІВ, ПИСЬМЕННИКІВ ТА ЖУРНАЛІСТІВ УНО
В ПРАЗІ

Vytiskl „Knihtisk“, Praha XIII., Sámova 665.

Львів. . .

Похмурий зимовий вечір першого дня місяця грудня 1932. р. . . .

Сіре небо поволі набирає мелянхолійної невиразности. Жмути яскравого світла з вікон каварень прорізують тротуари й бруд міського бруку. Освітлені плями перетинають тіні людських ніг. Мить — і знов зникають в сутінку. Час до часу розітне брукову одноманітність рефлексор авта, щоб потім дати місце ще більшій тьмі. . . З далеку приближається пронизливим скрипом трамвай. Ще далше — скрип коліс сільського воза й монотонний тупіт кінських копит. . . На мить усе затихає. . . І тоді в порожній вулиці різко стукотять чоботи поліціанта. . .

— — — — —

Знаний на всіх українських західних землях стукіт польського чобота! Чи це чобіт поліціанта, чи постерункового, чи жовніра, чи, врешті, «стшельца» — цей чобіт — це символ володіння поляків. Цей чобіт топче землю Романа, Данила та Льва з 1923. р., бо амбасадорам потрібний Борислав!

— — — — —

Маєстатно підноситься сивий Юр над городом Льва і своїм столітнім спокоєм домінує над поденервованням міста. Як втілення вічної волі, сили, жертвенности й зрівноваження, — він з тихою погордою дивиться на дочасних зайдів. . .

На горі самопевний спокій, — в низу нервовість, яка переходить в хаос. . . .

Грізний Местник мститься за заподіяні безправства. Невидимі руки з підпілля ночами освітлюють пожежами маєтків польських колоністів Рідну Землю. . . Таємні постаті розбивають і опорожнюють державні скарбниці. . .

Нервування набирає масових форм!

. . . Невідомі вбивають тих, що тероризують цілу Землю — поліціантів, жандармів, «стшельцуф». Не минає дня, ні ночі, які б не виявили чинної волі Нації скинути ярмо поневолення. Нелегальна праця Местників потягає за собою всебічну легальну працю широкого українського загалу. Наслідки цієї подвійної праці захитують фундаментами Польщі. . . В відповідь — польські тюрми переповнені українцями. Коли і це не захитує українською волею, — насуває примара несамовитої польської люти, але одночасово і державної слабости — пацифікація. . .

Кривавий терор над безборонним населенням, єзуїтське нищення культурних установ включно з паленням книжок — зривають маску з опянілої уланської Польщі. Сонна Європа стрепенулась, — але реакція виявилася лише в парламентарних інтерпеляціях послів.

Коли ж прийшла контрвідповідь у формі атенату на інспіратора польської політики супроти українців Голуфка в Трускавці й Местники діяли далше — над Галичиною розпростерла свої пажерливі руки смерть: **н а г л и й с у д.**

Але над нею лунало лунке кредо Местників: «Я дух одвічної стихії, що зберіг Тебе від татарської потопа і поставив на грані двох світів творити нове життя»!

Дилема звучала: Рабське життя, або геройська смерть! . .

В напружену атмосферу довголітнього змагання, коли лядські суди справляли орґії а смерть літала вздовж і вшир нашими землями, громом прокотилася хвилями етеру і телефонічними дротами вістка, яка потрясла кожним:

1. XII. ПАТ сухо повідомляла:

«Дня 30. XI. ц. р. в годині 17-ій 8 замаскованих напасників виконали грабіжницький напад на поштовий уряд в Городку. В хвилі нападу в уряді було 3-ох поштових функціонарів і кілька інтересантів. Напасники засипали револьверовими стрілами персонал, пробуючи ограбити касу уряду. У висліді стрілянини один з напасників був убитий, а другий тяжко ранений вневдовзі помер. Решта напасників утекла, взявши лише невелику суму в більоні, около 3.000 золотих. Револьверові кулі напасників ранили касієра поштового уряду Стеблецького, касієра скарбового уряду Дембіцкого й возного Клімчака. Крім них, в теж ранених 4-ох інтересантів. За напасниками почали погоню. Дотеперішнє слідство ствердило, що напасники були членами УВО та що напад на уряд в ділом тієї організації».

Агенція «Схід» додає, що деякі напасники були в масках. Підчас стрілянини одного напасника

вбито на місці, другий смертельно ранений доволікся перед дім одного українського адвоката у Городку, де по хвилині помер. Дальше повідомляє, що напасники взяли 4.000 золотих більюном.

. . . Безпосередньо за цим видано друге повідомлення.

Львів (ПАТ). «Дня 30. листопада о годині 23.15 заалармований випадком у Ягайлонськiм Городку командант постерунку Коят разом з поліціантом Слугоцкiм удався на стежу. На залізничній станції Глинна Наварія зустрінув він двох підозрілих осібняків, яких візвав, щоби вилегітимувалися. В цій хвилині на поліціантів посипалися стріли. У висліді ком. Коят був убитий на місці, а пол. Слугоцкiй ранений в черево. Тяжко раненого пол. Слугоцкого перевезено до шпиталю у Львові. Справці нападу утекли. Слідство в ході.»

. . . Далі третє. . .

Львів 1. XII. (ПАТ). «Погоня довела до зловлення двох напасників. Їх зловили зі зброєю в руках в громаді Веринь, повіт Жидачів. Втікаючи перед погонею, вони переплили Дністер, але поліція їх окружила і зловила. При арештованих найшли два автоматичні револьвери, амуніцію і дві маски. Прізвища держаться в тайні з огляду на слідство.»

Кривавий акт.

Три дні перед нападом на пошту в Городку Ягайлонським під захистом сутінку вечора проходжуються на дрогобичеському мості два молоді хлопці. Це Білас і Данилишин. . . За хвилину до них приєднується третій. Невідомий їм, заявляє, що з наказу Організації вони мають на другий день явитися у Львові. Притишеним голосом дає їм інструкції й гроші на дорогу. . . На другий день дополудня вони вже у Львові. На призначеному місці біля політехніки зустрічає їх студент, який веде їх даліше містом. В тихій вулиці зустрічають Березинського і цей їх запрошує до себе на помешкання. В скромному студентському помешканні Білас і Данилишин знаходять вже Жураковського. . . За короткий час з'являється той самий студент. Розкладає перед ними якісь нариси. — Виявляється, що це план пошти в Городку. Тут всі три довідуються, для чого їх покликано. Кожному визначена його функція. . . За пару хвилин запізнаються ще з двома товаришами, — а над вечір по два виходять на вулицю й одні прямують на головний двір, а другі зникають. . .

Поїзд, монотонне стукання коліс. . . 'Глизна Наварія! Виступають на другій стороні станції — а там поле і ліси. . . Біля півночі на краю ліса чують недразливий свист. Умовлений знак! Зпоміж дерев виділяється якась постать і веде всіх далі. . . Нічна мандрівка кінчається в столі, що дає їм скромний нічліг. . .

Михайло Березинський

Наступного дня над вечір прямують в поле. Зустрічають другу групу, шістьох людей на чолі з Березинським. Роздані револьвери і маски. . . Напад відкладається на другий день. Ніч. . . Типа. . . Кожний в останнє в душі повторює інструкції, бо від точности залежить успіх. Кожний мусить бути на своєму місці!

Останній день памятного місяця листопада. . .

1. Листопада 1918. у Львові греміли вистріли й маячили жовто-блакитні прапори, — 30. листопада 1932 вихованці Листопадового Зриву знову зі збоєю в руках стоять проти того самого ворога! Традиція боротьби лучить обидва покоління і перше живе в другому!

. . . Пропамятного 30. листопада сходяться обі групи знову в полі. Одну веде Березинський, другу — інший. . . Надходить зворушливий момент — очі блищать. Наближаються до Городка. . . Останній наказ: «Стріляти з конечности!»

8 юнаків спокійно входить до будинку городського суду, де містяться бюро скарбової каси й поштового уряду. Два прямують до скарбової каси, один стає на сторожі біля сходів, три до поштового уряду а два до телефонічного бюро. . . Крім урядовців є на пошті і клієнти. . . Хвилину пізніше: «Руки вгору!» — і револьверові стріли. Урядовці зі скарбової каси: Думбінки та Коман падають ранені. . . Група в телефонічному бюро прерізує дріт, що лучить пошту з поліцією. Тимчасом в поштовому уряді виважують замкнені залізні двері до касового бюро. Один входить

в середину, другий розбиває шибу віконця. . . Ранені урядовці Стеблецькі, Колач, як рівнож три інтєресанти. . . Двері до кабінету начальника затаґасовані і нема часу добиватися. Перший забирає більон з грішми, здертими з українців. . . Падає умовний знак — навіть не за 5 хвилин план виконаний. Починається трагічний відступ, критий густою стріляниною. Поштовець Клімчак вибігає з крісом. . . Обобічна сильна стрілянина. . . Пробитий трьома кулями падає на побовищі М и х а й л о Б е р е з и н с ь к и й з Княжева, 20-тилітний студент техніки. Смерть товариша на місці помщена — Клімчак впав! . . Смертельно ранений боєвик В о л о д и м и р С т а р и к, статист львівського міського театру, виривається на вулицю, пробігає ще кроків сто і падає біля хати адвоката Біляка. . .

Решта зі здобиччю вибігає з Городка в поле. . . Наказ виконаний — дорогою піною, але потрібні для Організації гроші здобути! . .

Трагічна погоня.

Начальник слідчого уряду у Львові, покликаний на місце нападу, алярмує всі дооколичні постерунки приєднатися до погоні.

Тимчасом Местники в полі розєднуються. Група шістьох подалася невідомою дорогою на Львів. . . Білас, Данилиґин та ще один скеровуються в напрямі Глинної Наварії. . . Вже панувала глуха ніч, коли третій відділився. На станції двері

Володимир Старик

замкнені, тому обидва спираються на поруччя й чекають поїзду. Нічну темноту пробиває слабе миготіння однієї лампи. . .

Заалармований кривавою подією в Городку командант постерунка Коєт з пол. Слугоцкім, ведені ненавистю до українських «гайдамаків», як чуйні пси пролізають всі закутки. . . Біля станції в невиразнім тремтінні станційної лампи ледве помітно зарисовуються дві силуети. . . «Ренце до гури!» — і атакують. . . Відповідь тверда як граніт — два постріли. Коєт падає, щоб вже не встати, Слугоцкі ранений. . . Над ними лунає Данилишина: «Памятай, що це я стрілив!»

Непроглядна ніч проважає Біласа й Данилишина в поле, а похмурий ранок їх вітає в Розвадові. . . Відпочинок недовгий, бо погоня на сліді. Свої ж збаламучені люди цькують їх собаками. Пробиваються скрізь товпу через Дністер (ранений Андрухів). Але товпа, як гончі пси, за ними. Відстрілюються. . . Лунає останній стріл з револьвера Біласа. Переброджують ще якусь річку, але погоня їх переймає біля села Верині. Круг довкола них замкнений незорієнтованими своїми селянами. Виходу нема. . .

Білас не хоче дати себе живим в руки: «Застріль мене й себе» — але крицева міць і проста душа Данилишина відкидає пропозицію: «Ні, вони розправляться з нами». Натовп їх роздвоює і бе. . . Бе, як здібна бити мозольна вдача українського селянина, спантеличена поліційною вигадкою про «зłodіїв з кооперативи». Трагічну хвилину перериває священник своїм приходом. . . Внедовзі

з'явилися постерункові, скували скривавлених Біласа й Данилиа й відвезли до Миколаєва, де в мовчазних стінах постерунку відбувається перший «допит»: відомі середньовічні катування. . .

Друга група Местників дісталась до Львова. . . Три довгі дні пересиджувала, скриваючись, в одному помешканні, не виходячи на вулицю. В неділю Жураковський відіхав до рідного Станиславова, але не надовго. Його арештували. . .

Перед судом.

Надійшла нова хвиля масових арештувань. Львівські й провінційні тюрми остаточно переповнюються підозрілими в нападі на городецьку пошту. Слідство вживає всіх відомих для лядської поліції мук, щоби в рямці процесу втягнути якнайбільше число підсудних, випробуваний вже не раз спосіб для заспокоєння польського хвилювання. Загальна опінія, що жила ще під маревом вбивства Голуфка й яка дістала новий удар — мусіла бути втихомирена кровю! Лядська преса з тим не крилася і з вуличною сензаційністю приносила найбільш дикі й неправдиві подробиці про Городок, щоби таким чином створити відповідну психологічну, гостро протиукраїнську, атмосферу перед судом.

За такого наставлення 17. грудня ПАТ подає: «13. XII. покінчене слідство проти справців нападу на пошту в Городку Ягайлонським, чле-

нів боївки Української Боевої Організації: Біласа, Данилишина, Жураковського й Коссака. Акт обжалування вручено. Судова розправа зачнеться 17. XII. перед наглим судом. Слідство виказало при тому, що Василь Білас й Дмитро Данилишин були вбивниками бл. пам. Тадея Голуфки, вбитого 29. серпня 1931 року в Трускавці.»

Таким чином перед наглий суд були поставлені:

Дмитро Данилишин — 24 роки, уроджений в Трускавці, шевський челядник, закінчені 3 класи народньої школи;

Василь Білас — 21 літ, з Трускавця, торговельний помічник, 7 клас народньої школи;

Маріян Жураковський — 27 літ, зі Станіслава, купець, 7 клас гімназії;

Зенон Коссака — 25 літ, з Дрогобича, був. студент прав львівського університету.

Драматичний наглий суд.

Наглий суд у Львові розпочався в суботу 17. XII. о 9 год. ранком. Вже годину перед початком обложили дім ті, що хочуть бути присутні. Поліція обсадила всі входи й впускає виключно тих, які мають білети, судовиків та журналістів... Салія переповнена. . . Місця суддів присяглих порожні, бо вирок має бути такий, що в даний мент задовольняв би переляканий польський загал. Вводять підсудних, і вони засідають на спільній лаві. За ними стоїть 9 постерункових — стережуть дорогоцінну здобич. . . На лаві оборони україн-

ські адвокати: Др. С. Шухевич, Др. В. Старосольський, Др. Л. Ганкевич, Др. Паньківський, Др. О. Марітчак і Др. М. Глушкевич. Трибунал складається з трьох осіб (предсідник Ягодзінські), прокуратор Др. Мостовські. . .

Акт обвинувачення винить Біласа, Данилишина й Жураковського в нападі на пошту в Городку. Крім того зокрема: Данилишина — за зранення (з наміром вбити) пост. Слугоцкого та Андрухова; Біласа — за вбивство пост. Коята в Глинній Наварії; Зенона Коссака — в намовленні Біласа та Данилишина до нападу та уможливлення їм його перевести. Окремо акт стверджує, що Білас в слідстві зізнав, що вони разом з Данилишином доконали вбивства Т. Голуфка.

Перший зізнає Білас. До вини в нападі на пошту гордо признається. Але Коята не вбив він. Звучним голосом вияснює, що при слідстві під впливом змучення й на фізичний натиск поліції він неправдиво зізнав, що осібняком, який приступив до них на стрийському мості був Коссака: «Тут відкликаю свої зізнання і стверджую, що тим осібняком не був Зенон Коссака».

Щодо вбивства Голуфка, то його признання було лише тактичним маневром, який мав відтягнути справу нападу перед суд присяглих. . .

Зізнання Жураковського змістовлюється в реченні: «Я думав, що хоч трохи поможу для своєї нації».

Наступає перший зворушливий момент — зізнання Данилишина. . . Кожний відчуває, що салею наглого суду лине холодний подих смерти,

а вулиця жадає крові. В таких хвилинах лише сталевий характер вміє згідливою мовчанкою і без найменшого хвилювання дивитись смерті в очі. . .

П р е д с і д н и к: Як називаєтеся?

Д а н и л и ш и н: Я відмовляю всіх зізнань.

На дальші запити стиснуті енергійні уста многозначно мовчать. . . Саля схвильована. . . Тишу, що наступила, прорізує енергійний голос Коссака: «До вини не почуваюся. Я дальше піддержую свої зізнання в суді і категорично заперечую те, що мені закидає акт обвинувачення».

Недільна розправа відбувається у львівськiм шпиталі, де переслухують ганених свідків. Коли конфронтують пост. Слугоцького з обвинуваченими, то він пізнав обох і з заученою точністю заявляє, що Данилишин стрілив до нього, а Білас вбив Коята. В цей момент Данилишин вперше заговорює. Рішучим і спокійним голосом твердить, що в Глинній Наварії стріляв лише він, а не Білас. . . Оборонці висловлюють свої упідставлені сумніви, що коли відбувався наварський акт, то була дуже темна ніч (як признав сам свідок) і що годі повірити, шоби свідок при слабому світлі віддаленої лямпки і при зрозумілому зворушенні міг так непомильно і вигазно бачити те, що твердить. Приходить до гострої виміни слів між обороною і прокуратором в цій справі. Трибунал стоїть на становищі прокуратора!

В понеділок конфлікт вибухає ще інтенсивніше, коли прокуратор не перестає ставити підсудним провокативні питання в справі вбивства Голуфка.

Момент аналізу й доказування участі в заговорі на Голуфка підсудним Біласові та Данилишинові (не зважаючи на те, що на початку розправи виразно зазначено, що рішатиметься виключно справа нападу на пошту), який тягнеться червоною ниткою через цілу розправу, надає специфічного характеру наглому судові. Рівнож покликання свідків прокуратора, які доказують участь названих бовівиків у вбивстві, і недопущення протисвідків оборони трибуналом, виразно вказують на те, що Городок Ягайлонський мав служити для ліквідації Трускавця й «викрити» вбивників Голуфка. Таке стремління мав прокуратор Мостовскі, бо цього вимагала польська опінія. Вона хотіла бачити вбивників Голуфка в українському суспільстві, і тому Мостовскі прикладає таких зусиль, а трибунал це протиправно санкціонує, щоби в цьому процесі засудити вбивників Голуфка. Цей момент мусів відіграти свою роль при винесенні засуду!

Інцидент між прокуратором і обороною в справі вбивства Голуфки набирає такої гостроти, що Др. Шухевич кидає симптоматичне для характеру суду речення: «Пан прокуратор не має потреби співчитися до кари смерті».

Драматичні і часті сцисії між оборонцями з однієї, а прокуратором і предсідником з другої сторони, впливають і на аудиторію. Присутним стає ясно, що тут відбувається нерівна боротьба за життя підсудних між прокуратором, що оперує своїми свідками — манекінами і має всю силу,

і оборонцями, за якими стоїть право. . . Саля, в більшості не українська, розуміє вагу хвилини і заховує повагу. . . Драматизм доходить до кульмінаційної точки, коли зізнає коронний свідок обжалування, провокатор Мотика. Його неспокійно швидкі очі цинічно міряють підсудних й іронічно спочивають на оборонцях. Цей аморальний тип найбільше обтяжує Біласа, Данилишина та Коссака. Твердить, що Білас і Данилишин брали участь в нападі на пошту в Трускавці і вбили Голуфка; Коссак, як командант ОУН на Дрогобиччині, є співвинний. Всі підсудні його слова категорично заперечують. Данилишин проговорив вдруге. Оборонці ставлять Мотиці питання, в яких цей заплутується. Йому на поміч приходить прокуратор. . . Трибунал ототожнюється з поглядом Мостовского, що Мотика «зізнає щиро і логічно».

Напруження на салі досягає вершка, коли по кількох інших свідках парох Вериня, о. М. Киндій, розповідає про зловлення Біласа й Данилишина...

«. . . Оба вони були побиті. . . З голови текла їм кров. Вони зблизилися до себе а люди їх оточили. І сталося таке, якого я в житті не бачив: один другого взяв під руку. Вони стояли на горбочку так, що їх було видно понад людьми. Тоді вищий (Данилишин) промовив: «Ми є членами Української Військової Організації. Ми вмигаємо за Україну! Як ви так будете воювати, то України ніколи не будете мати». . .

Під останні слова священника тверді риси лица Данилишина змякшуються і він вибухає плачем.

Дмитро Данилишин

Намагається заховати рівновагу, але серце сильніше. . . Білас його заспокоює. . . На салі хвилювання. Присутні не витримують. . . Данилишин заспокоюється і втретє проговорює: «Не думайте, що я за себе плакав!». . . .

Цей день наглого суду закінчується останнім гострим конфліктом між обороною й прокуратором. Коли Мостовскі демонстративно вертається до вбивства Голуфка і покликає нових свідків в цій справі, — оборона, виходячи з того, що як вже трибунал одобрює тактику прокуратора, то треба справу Голуфка освітлити остаточно — пропонує свідків, які докажуть неучасть Біласа і Данилишина у цьому вбивстві. Трибунал, як і в попередні рази, так і тепер відкидає домагання оборонців. . . .

У вівторок промовляв прокуратор Мостовскі. Його промова зводилася до одного. Для підсудних як членів ворожої державі ОУН, жадає «якнайдалше ідучий вимір кари для всіх чотирьох».

Середа визначена для оборонців. Тяжко було боронити, бо присуд був заздалегідь знаний. Ляйтмотив всіх промов оборонців — це психологічне підложжя чину як полегчуюча обставина і невірогідність коронного свідка Мотики, на підставі зізнань якого має суд винести присуд.

Др. Старосольський констатує, що не було жадних достовірних свідків, які б досвідчили, що Білас вбив Коята. В цій точці мусить суд Біласа звільнити.

Др. Шухевич не хоче знаходити виправдань для

Данилишина. Його виправдує тверда і незломна воля та мужній характер, які стоять на службі Ідеї. «Велика безмежна любов до України — це мотор всього того, чого Данилишин допустився. . . Тільки з любови до Батьківщини він пішов на чин, за який сидить отут на лаві підсудних. . . У своїй мовчанці він великий — ще так молодий, але великий». . .

Четвер. . . Останній день драматичного процесу, якого Львів ще не зазнав. Шість днів напруження, шість днів поривних моментів. . .

По промові посліднього оборонця підсудні за-
бигають останнє слово.

Данилишин вчетверте переживав героїчну мовчанку: «Я знаю, що мене жде. Я був і є на все приготований. Тільки жалую, що не зможу дальше працювати для нашої неньки України».

А Білас?

«Я свідомий всієї вини і кари. Я націоналіст і революціонер. Такі, як я — Батьківщині лише смертю служать! В своїм житті я поповнив один злочин, а саме підчас слідства, бажаючи відволікти свою справу, я кинув підозріння на товариша Коссака. Я є свідомий того злочину і тому ще раз на цьому місці стверджую, що товариш Коссак є рішуче невинний і ще раз невинний.»

. . . Трибунал іде на пораду. . . На салі величезне напруження — але підсудні спокійні. . . За пів години вертає трибунал і предсідник відчитує присуд:

Дмитро Данилишин — кара смерти,

Василь Білас

Василь Білас — кара смерти,
Маріян Жураковський — кара смерти,
Зенон Коссак — його справу передано звичай-
ному судові.

Підсудні зрівноважені. Тесані обличчя погідні: вони віддали свій довг Батьківщині і щасливі можуть відійти. Данилишин категорично забороняє оборонцям просити в когось ласки!

Над вечір довідується Жураковський, що йому президент замінив кару смерти на 15 літ тюрми.

На віддаленій вежі бє пів до сьомої. . . Пятниця 23. XII. 1932 року. . . Темні ґрати Бриґідок виділюються зі сірости стін, як очні ями черепа. . . На вузькому подвірі з раннього сутінку виступають дві шибениці. . . Кордон вояків, прокуратор, начальник тюрми, оборонці, пару журналістів, священник і лікарі. . . Ведуть Їх. . . Грімке: «Слава!» співв'язнів провожає Героїв на останній дорозі. . . Мовчазний і крицевий Данилишин вириває петлю з рук ката і затягає на шиї. . . Білас вмирає зі словами на устах: «Хай живе вільна Укра . . . !»

За ґрат несеться: «Ви жертвою в бою нерівнім лягли». . . .

* *
*

Оцінка Великого Чину Обох виринає в повній своїй величі на тлі фатальної дійсности наших земель під Польшею.

Передумовою Національної Революції і запорукою її перемоги є відповідне духове наставлення. Це нове наставлення практично було започатковане УВО, а остаточно закінчила й теоретично оформила його ОУН. Це переродження Нації, органічно впливаюче з української історії та традиції, носить назву — **Український Націоналізм!** Цей світогляд, викристалізований в огні безкомпромісової і повсякчасної боротьби, як рідний був сприйнятий Нацією. Його життєвість і виправданість скроплена кров'ю найкращих синів Українського Народу. Його ідеологічні засади родилися і набирали крицевої міцності з смерті Біласів, Данилишинів, Головінських, Зенонів Коссаків*), Хвильових, Крутянців і Базару!

Всі вони зуміли порвати з отруйними ідеалами ХІХ. століття і проголосити з поетесою:

«Хай буде тьма!» сказав ти, сього мало,
щоб заглушить хаос і Прометей вбить.
Коли твоя така безмірна сила,
останній вирок дай — «Хай буде смерть!»

Всі вони жили любов'ю до свого й ненавистю до ворожого.

Всі вони пішли за голосом крові назустріч великому Завтра і смерть смертю перемогли.

Ми підемо пісками навмання,
приспавши в серці гадину зневіри.
Одважно дивлячись дочасній смерті в очі.

*) Впав у Карпатській Україні.

Ходім, а чей це гірке страждання
нащадкам нашим скоротить дорогу
до ясної і певної мети. . .

Падали, падають, будуть падати! На місце од-
ного встає двох боеків. . . Дальше десятки, сот-
ки, тисячі. Великі мертві живуть в живих і разом
несуть несплямлений прапор Національної Ре-
волюції. . .

Грізний Леґіон Несмертельних твердою ходою
ступає до Сонця! В чолі ротердамський Мученик
— вождь Євген Коновалець. . . В перших рядах
рука в руку з усмішкою на устах ідуть: хлопя-
чий Білас, суворий і мовчазний Данилишин,
лагідний Коссак і задивлені в далечінь Березин-
ський та Старик!

О. Ольжич

ГРУДЕНЬ*)

Слова, що прості і суворі,
(А інші — негідні слова),
Як їхні децизії скорі,
Як величність того Різдва.

Як їхня перервана мова
У мурах глухого двора.
Бо лаврами діл, а не слова
Вінчає велика пора.

За нами розгубленність мертва,
Де страх і покора — закон.
Там втрат не буває, де жертва —
Здобутий в огні бастион!

Імям невблаганним свободи
Здолали ми й кинули ниць
Понурі карпатські проходи,
Асфальти далеких столиць.

*) Із збірки «Вежі», Прага 1940.

А тут — на міста й хутори ми
Залізну накинули сіль.
Тут 'скрізь наше військо незримо
У хижих залагах стоїть.

На площі у соннім локалі,
Де нудиться офіціант,
Весь в сірому, нервом зо сталі, —
Зачасний командант.

Звязковий. Сухе привітання.
Кашкет, окуляри, ровер.
І схована карта остання, —
В кишені його револьвер.

Наказ був палючо-огненний,
Та кригою дихає суть.
А завтра газетні сирени
По світу його рознесуть.

* *
*

Сміялись загонисто-дзвінко
І всі споважніли нараз,
І вже в коридорах будинку
Луною одбився наказ.

Лягати! Тут жартів немає!
Непослух? Так от тобі, от!
Жорстоко-суворо карає
Злочинця державний народ!

Потрібно усіх в роботі,
А серце бє, як обух.
Прокляття моїй плоті,
Що слабша за мій дух!

Це кров наша тут заклята,
Закута в сріблі душа!
Один поновну заплату —
І кров і душу лиша.

Та ж куль в магазині було ще,
А свідок — лише стіна.
Сховати — що найдорожче:
Сховати їх імена.

А стріли усе частіше.
Годинник такий прудкий.
Рішучий начальник свище
І чують боєвики.

Був гострий наказ у звуку ,
Слухняно рвучкий — відлив,
Коли на ворожій бруку
Ти тіло своє залишив.

Усі одинадцять в зборі
Були під мороком віт.
Та два — стояли прозорі.
Один відбирав звіт.

* *
*

Найтяжче — ще поконати
В цій ночі чорній, без дна.
Товаришу мій, брате,
Опоро моя одна!

І ловите чуйним ухом
Кроки у тьмі густій.
Одним блискавичним рухом —
На їхнє зухвале «стій»!

Проклятий невиразний ранок.
Невиразні луни облав.
І простори, де наостанок
Зацькований вовк пробігав.

Погоня все ближче і ближче.
Кільце все тісніш і тісніш.
Чоло їм поставити? Ні ще!
А куля? — Про кулю облиш!

Слова що прості і суворі,
Як величність того Різдва,
Що нас у горінні, не горі,
Порвало і ще порива.

Товаришу любий мій, брате,
Хіба упокорить нас це?
Хто вмів справедливо карати,
Той дивиться смерті в лице!

Для тих, що, нікчемні і кволі,
Заквилять про зламаний цвіт, —
Неугнутість нашої волі
І нашої віри граніт!

У стінах будинку старого
Зростає і зводиться чин.
І сяє обличчя в одного,
І німо могутен один.

Нікому ніколи не стерти,
Що сріблом ясної сурми:
Шкодуємо тільки, що вмерти
Удруге не зможемо ми!

Їх душі — горіння і криця —
У нашому завжди гурті,
Братів по далеких в'язницях
І тих, що упали, братів.

Дорога пряма і одверта,
І твердо іде леґіон.
Там втрат не буває, де жертва —
Здобутий в огні бастион!

Хто має уші — хай слуха!
Хто має серце — люби!
Встає цитаделя духа —
Шіснадцять літ боротьби.

1933

**ЗАХОДОМ СЕКЦІЇ МИСТЦІВ, ПИСЬМЕННИКІВ
ТА ЖУРНАЛІСТІВ УНО В ПРАЗІ**

ВИХОДИТЬ

великий, багато ілюстрований

**КАЛЕНДАР — АЛЬМАНАХ
„СУРМИ“
на 1941 рік.**

Календар буде необхідним підручником для кожного культурно-освітнього працівника та містить такі матеріали: дати історичних річниць, дані про українську територію, населення та природні багатства; огляд історичних подій та української культури у всіх ділянках; короткий виклад історії націоналістичного руху; засади позашкільної освіти, статті з діявни виховання дітей та молоді, про українську авіацію, правила декорації домівок, уживання національних барв та ін.

Ціна за 1 прим. 1.50 РМ.

Адреса для замовлень на 2. стор. оглядинки.

**СЕКЦІЯ
МИСТЦІВ, ПИСЬМЕННИКІВ ТА ЖУРНАЛІСТІВ
УНО В ПРАЗІ**

внеслас на замовлення такі видання:

	Ц і н а :
1. О. Олесь: Княжа Україна.	2.50 RM
2. І. Ірлявський: Моя Весна.	0.75 „
3. Л. Моссидз: Вічний Корабель.	0.30 „
4. Г. Чупринка: Твори.	3.50 „
5. Ю. Дараган: Сагайдак.	0.75 „
Ю. Сірий: Леся Українка.	0.30 „
Д. Антонович: Триста років українського театру.	2.25 „
Д. Щербаківський: Українське мистецтво.	3.40 „
Модерне українське мистецтво.	1.50 „
В. Січинський: Архітектура старокнизівської доби.	2.50 „
Ф. Вовк: Студії з укр. етнографії та антропології.	5.00 „
С. Смаль-Стоцький: Розвиток поглядів про сімю слов'янських мов і їх взаїмне споріднення.	1.00 „
Др. М. Антонович: Історія України. Княжа доба.	1.00 „
В. Гармашів: Шкільна гігієна.	1.35 „
Ф. Щербина: Статистика.	2.50 „

Адреса для замовлень на 2. стор. обкладинки.